

HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 17 SAYI: 196 NİSAN 2013

ahmet ağır • ali galip yener
ali k. metin • âtîf bedir
atilla mülayim • ayşe aldemir
celâl fedai • dilek kartal
emine kocabaş • ercan
yıldırım • fatma atıcı
gülşah kandemir • hasan
aycın • hüseyin atlansoy
ilhan kayhan • kenan çağan
m. fatih kutan • mert kılınc
mustafa köneçoğlu • mustafa

DOSYA: EDEBİYAT VE KOLONİYALİZM-I

muharrem • mustafa şerif
onaran • necati mert • necip
tosun • özlem fedai
selahattin ipek • semiha
kavak • sümeyye betül
şenol korkut • tarık deniz
ümit zeynep kayabaş • vefa
taşdelen • yahya kurtkaya
yavuz ahmet koç • yusuf
turan günaydın • yüksel peker

196

EDEBİYAT GÜNDEMİ

- Necati Mert/*M.A.R.K.A* 3
Necip Tosun/*Hayat mı, Sanat mı?* 4
Selahattin İpek/*Kaya Bilgegil* 6
Yavuz Ahmet Koç/*Tarihi Romanın Geleceğe İhaneti Üzerine* 8

Hasan Aycın/*Çizgi* 11

- Hüseyin Atlansoy/*Kar Kapları Kaplar* 12
Celâl Fedai/*Amentü Gemisi* 13
Mustafa Muharrem/*Matmazel Kasaba* 14
Kenan Çağan/*Gerçeğin Çölü* 16
Mustafa Köneçoğlu/*Mümkün Mertebe* 17
Ali K. Metin/*Devletasayınmürîefendi* 18
Yahya Kurtkaya/*Gidiyor Çam Kokusu Gitmiyor* 21
Şenol Korkut/*Sayıklama* 23
Mustafa Muharrem/*Ses ve Gazeteleşen Şiir* 24
Yahya Kurtkaya/*Çok Şeyin Şiire Benzemesi Üzerine* 27
Mustafa Köneçoğlu/*Risk Toplumunun Poetikası ve Karanlıktaki Çakıl Taşları* 32
Ali K. Metin/*Devriye* 35
Ercan Yıldırım/*Yeni Bir Kanon ve Kamu İhtiyacı* 43
Atilla Mülayim/*Aidiyet Bilinci ve Saldırısı Mukavemet* 45
Ayşe Aldemir/*Adaçayı Renginde Özlem* 49
Fatma Atıcı/*Ağut* 53
Yüksel Peker/*Issız Evler* 56
Âtîf Bedir/*Mahçup Naat* 57
Dilek Kartal/*Asgari Darbe* 61
Ümit Zeynep Kayabaş/*Giderken Sancı* 63
Sümeyye Betül/*Sicil 14401* 65
İlhan Kayhan/*Eve Dönüş Şarkısı* 67
Emine Kocabaş/*Anamorfoz* 69
Mert Kılınç/*Kaçtım* 71
Gülşah Kandemir/*İhtimal* 72

DOSYA

EDEBİYAT VE KOLONYALİZM-I

- Vefa Taşdelen/*Kolonyalizm ve Edebiyat* 74
Ahmet Ağır/*Robinson Crusoe, Emperyalizm ve Kolonyalizm* 85
Ali Galip Yener/*Edebiyat, Kolonyalizm ve "Postkolonyal Aura"* 94
Celâl Fedai/*Postkolonyal Eleştiri: Marksizm'in Yeni Oyalanmaları* 105
Özlem Fedai/*Sömürgeçler ve Özgünler* 110
M. Fatih Kutan/*Ömer Aksay'la Sahte Siyah Üzerine Söyleşi:* 115
Tarık Deniz/*Edmondo de Amicis'in Naif İstanbul'u* 120
Mustafa Şerif Onaran/*Berceste Dize* 124
Yusuf Turan Günaydın/*Asaf Hâlet Çelebi'nin Bütün Yazıları'na Girmemiş Bir Tercümesi* 128

KİTAPLIK

- Yusuf Turan Günaydın/*Menakıb-ı Hünerveran* 132
Semiha Kavak/*İbn Rüşd'de Nedensellik* 133

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ
ISSN 1301-210X

YIL: 17 SAYI: 196
NİSAN 2013
(Her ayın birinde yayımlanır.)

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

İletişim

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Dizgi-Düzeltili: Hece

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** sarakusta.com

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20
K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No: 85/2
İskitler/ ANKARA

2013 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 100 TL.

Kurumlar İçin: 220 TL.

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.03.2013

NECATİ MERT

M.A.R.K.A

Ömer Seyfettin'in "Diyet"nde bir Ali Usta vardır. Demirci. Müthiş zanaatkâr. Dükkândan pek çıkmaz. Gece de dükkânda yatar. Zaten bekârdır, hısım akrabası yoktur. Tek başına çalışır –çıraksız. Pazarlık bilmez, müşterinin verdiğiyle yetinir. İşiyile öylesine bütünleşmiş bir adam. Çifte su vermek sanatı da sanki ona mahsustur; yeniçeriler bile kama, saldırma, yatağan alırken üzerinde "Amel-i Ali Usta" damgasını ararlar. Ne demek bu? "Ali Usta yapımı".

Günümüzün uzmanları böyle hikâyelere bakıp marka'nın çıkışını olabildiğince eskiye götürüyorlar. Şöyle ki hayvanlara kızgın demirle vurulan işaretler marka'yımsı. Ortaçağ'ın transit taşımacılık döneminde de malların kime ait olduğu marka'yla belirtiliyormuş. E, bunlar marka'ysa "Amel-i Ali Usta" haydi haydi!

"İşaret" anlamıyla kullanıldığında yanlış yok. Dahası, marka'nın İngilizcesi "brand" olup kökünde de "yakmak, dağlamak" anlamları vardır. Bu da marka tarihçilerinin lehine. İyi ama "marka"dan bugün bu mu anlaşılıyor? Adidas dendiğinde, Coca Cola, Mc.Donald's, Lewis dendiğinde kapitalizm öncesi dönemin "Amel-i Ali Usta"sı mı akla geliyor?

"Amel-i Ali Usta" imza'dır. İmza sahibi, yaptığıyla/eseriyle var olur. Pazar için üretmez. İmzasını satış için kullanmak aklının ucundan bile geçmez. İmza sahibinin varlıklı olmaması bundan.

"Marka" böyle değil. Tüketim ekonomisinin icadı o. Yani kapitalizmin. Nedir kapitalizm? Artıkdeğere el koyan sistem. Nasıl yapar bunu? Ücretli emeği özel mülkiyete dönüştürerek. Yani? Çalışanlar emeklerine rağmen pek bir şey edinemezken çalıştıranlar menkul ve gayrimenkul

---

EDEBİYAT GÜNDEMİ

---

her şeyin sahibi olur. Dahası, işe de dokunmaz, hatta işyerine de hiç uğramazlar.

Sömürünün durmadan artması için tüketim teşvik edilir. "Reklam" bu işe yarar. Kayınvalidem –rahmetli- reklama şüpheyle bakardı. "Tereyağının reklamı oluyor mu?" derdi, "O zaten iyidir. Ayrıca 'İyiyim!' demesi gerekmez. Kendiliğinden görülür, bilinir." Reklamcılar işlerini toplumun bir ürün konusunda aydınlatılması diye tanımlasalar da piyasa pratiği onları yalanlar. Aydınlatma, bilgilendirme, doğru tercihe yönlendirme reklamcılığın başlangıçtaki niyeti idi belki. Bugün öyle değil. Reklamcıdan, ürüne marka değeriyle bakması isteniyor bugün. Marka bilinirliği üründen önce geliyor artık. Yukarıya marka'nın taşınması gerekiyor yani. Ürünün değil.

Marka ürünün önüne geçmeye görsün giydiğiniz giyemez, mutfağınızı koruyamaz olursunuz. Özelde olsun, yerelde olsun, ulusalda olsun yerleşik neyiniz varsa terk edersiniz. Alıştığınızın kazandırdığı bir statü yoktur çünkü bu yeni zamanda. Markalar pompalanır boyuna. Sahi, bir de "imaj" var; imaj sahibi olmanın tek yolu da marka'dır. Yıkadığınız sabun değil, Protex'tir artık. Giydiğiniz, sürdüğünüz, içtiğiniz, taktığınız da ne elbise, ne koku, ne gazoz, ne saattir. Versace'dir, Escade'dir, Coca Cola'dır, Casio'dur. Sürdüğünüz de otomobil olacak değil a! Volkswagen'dir. Diyeceğim, müşteri'den tüketici'ye geçildi; ama günümüz tüketicisi de ürün değil, marka ve imaj tüketmekte.

Hem de ne pahasına!

Her marka'nın arkasında köle koşullarında çalıştırılmış çocuk ve kadın emeği de var. Markalar: sözcüğümü Nike, GAP, Adidas vesaire, ve benzerleri, ve gibileri üretim bantlarını geri kalmış ülkelere kaydırıyorlar. Ülkeler hayırına değil elbette. Neden? İşçiler sendikasıız buralarda. Sosyal haklardan mahrum. Bükük boyunlu.

Öyleyken aileler çoluk çocuk çalışmak zorundalar da ondan. Adeta köleler. Ya Coca Cola'nın, ITT'nin özellikle Latin Amerika'daki marifetlerine ne buyrulur? Darbeler, suikastlar, öldürülen sendikacılar...

Yalansa anlatanların yalancısıyım... Molped ilk çıktığında 750 bin lira imiş. Ne zaman ki Hülya Avşar "delikanlı kızlar"ı ayartmış, fiyatı 2 milyon 750 bine çıkmış. Peki, kalitesi mi yükseldi meretin? Yoo! Binen 2 milyon, ped'in değil, marka'nın fiyatı.

Marka'yla ancak büyük rakamların sahipleri baş edebilir. Bakındı! Marka'yla rakam, rakam'la marka yazılabiliyor. Neyse... Emeğinden başka satacak bir şeyi olmayanlar için 'marka' ateştir. Yakar. Peki, "marka kent" yapılmak istenen bir şehirde rakamsızları nelerin beklediğini düşünün bir de. Şehirden sürülecekler, itilecekler, çıkartılacaklar. Olmaz! demeyin. Oldu. Olmakta. Küresel iktidara göbeklerinden bağlanmış yerel iktidarların boyuna "kentsel dönüşüm" demeleri boşuna mı? "Kentsel dönüşüm" şehrin sakinlerdeki mahallelerine "usulünce" el koymak, oraları rakam sahiplerine devretmek demektir. Zaten "marka"yla "şehir" yan yana da gelmez. Şehir'de "insan" vardır, kent'te başka şeyler.

Sermayenin küresel egemenliğine karşı çıkanların ayrıca marka'ya ve markalara karşı çıkmaları da bundan işte. İçinde "insan"a yer vermeyen, yani insandan "taraf" olmayan egemenliğe isyandır onların isyanı.

NECİP TOSUN

HAYAT MI, SANAT MI?

Yazıya, sanata yüklenen anlam, yazının, sanatçının hayata bakışını da belirler. Yazıyla, sanatla var olmayı seçen yazarla-

rın gözünde hayat da küçülmeye başlar. Sanatı, yazıyı terk ettiğinde hayat anlamını yitirir. Hayat onlar için sanatlarını gösterebilecekleri bir zaman aralığıdır. Sanat aracılığıyla zaten hayata direnebilmektedirler. Onunla arınır, var olur ve direnirler. Belki de hayata karşı bir savunma biçimidir. Octavia Paz'ın deyişiyle "Şairlerin/yazarların yaşam öyküleri yoktur, onların yaşam öyküleri yapıtlarıdır."

Bu anlamda yazmak, çileli, zor, neredeyse karşılıksız bir hayata talip olmak demektir. Çünkü edebiyat insandan bir hayat talep eder. Siz ona koşulsuz teslim olmadan o gizlerini, güzelliklerini açmaz. Edebiyat asla flörtü kabul etmez apaçık bir evlilik ister. Bu bağlamda okuma/yazma ile hayat arasında çelişik bir durum vardır. Bir başka deyişle okuma/yazma ile hayat arasında bir seçim yapmak şarttır: Ya gündelik hayatın sıradan ilişkileri ya da "örnek bir çilekeş hayatı". Cesare Pavese'nin, Yaşama Uğraş'ında tarif ettiği sanatçı tanımı tam da budur: "Ben büyük yalnızları, hayatta kendi belirli sanat, ah-lâk ve siyaset anlayışlarının gerçekleşmesinden başka bir şey istemeyen çilekeşleri sayıyorum. Geri kalanların hepsi yaşantı peşindedir; bunların eserleri de bu yaşantıları yansıtan günlüklerden başka bir şey değildir." Bugüne kadar ki büyük yazarların tümünün bu tanıma uygun bir seçim yaptıklarını görürüz.

Sanat onlar için bir anlamda var olma biçimidir. Aslında hayata karşı yapacakları başka bir şey de yoktur. Neredeyse hayata karşı geliştirdikleri en temel savunma refleksleridir: "İlk mektebe başladığımın daha ilk ayında zil çalar çalmaz sınıftan koşarak çıktığım için pusudaki kadın öğretmenden bir tokat yedim. O gündün beri gücünü üzerimde denemeye yeltenen resmi veya gayr-i resmi her türden otorite açıktan düşmanım oldu. Bu düşmana haddini bildirmek bahse

konu olunca en büyük desteği bana şiir verdi." (İsmet Özel, "Desem Öldürürler, Demesem Öldüm") Sanat işte bir yazar da hayata karşı kullanabileceği bir entseruman olarak böyle ortaya çıkmaktadır.

Sait Faik'in "Haritada Bir Nokta" adlı öyküsü, yazı/yazma bağlamında, yazma gerekçesi olarak sık sık gönderme yapılan benzersiz bir öyküdür. Ayfer Tunç'un deyişiyle bir "referans öykü"dür. Öyküde, Ada'ya yıllar sonra dönen ve artık yazma kararı vererek Ada'da hiçbir şeye karışmadan huzur içinde bir yaşam sürmek isteyen yazarın, gördüğü bir haksızlıktan sonra yeniden kaleme sarılışı anlatılır. Öykü, etkileyici bir finalle biter: "Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın ölümü bekleyecektim. Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştu tü-tüncüye, kalem kâğıt aldım. Oturdum. Ada'nın tenha yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemi yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öp-tüm. Yazmasam deli olacaktım."

Hayatı yazıyla, sanatla anlamlandıranlar için yazmaktan başka seçenek yoktur. Yazmamak bir anlamda yaşama maktır. Ömürlerinin sonuna yaklaştıklarında, ölümün ucunda bile en büyük acıları yazamama korkusudur. Bu nedenle Tanrı'dan sadece yazmaları için zaman isterler, başka hiçbir şey için değil. "Katherine Mansfield, *Bir Hüzüün Güncesi*'nde verem olduğunu öğrenip ölüme doğru yol aldığını gördüğünde en önemli kaygısının bir daha yazmamak olduğunu belirtir: "Kan tükürür oldum. İlk düşüncem Jack. İkincisi bunun hızla ilerleyeceği ve kitabımı yazamayacağım. Önemli olan bu. Ne dayanılmaz olurdu ölmek, bölük pörçük şeyler, kırpıntılar bırakmak arkamda..." Günlüğünün bir

başka yerinde ise şöyle diyecektir: “Yazmak için zaman istiyorum yalnızca. Kitaplarımı yazacak zaman. Sonra ölsem de umurumda değil. Yazmak için yaşıyorum ben.” Öyle ki bir öyküyü ölürüm diye hızlı hızlı yazar: “Öyküyü göndermeden ölürüm korkusundan, olabildiğince hızlı yazdım.”

Kuşkusuz bunun tersi örnekler de vardır. Pek çok yazar yazı, sanat hayatını belli bir zamanda noktalamışlar, bir daha yazmamışlardır. Susan Sontag’ın tespitiyle; “Rimbaud, esir ticareti yapmak üzere Habeşistan’a gitmiştir. Wittgenstein da bir süre köy öğretmenliği yaptıktan sonra hastanede hastabakıcı olarak ayak işleri yapmayı seçmiştir. Duchamp satranca başlamıştır.” Daha pek çok yazar önemli eserlerinden sonra piyasadan çekilmişlerdir. J. D. Salinger o güzelim kitaplarından sonra ömrünün son 45 yılında, Robert Walser ömrünün son 28 yılında, Jean Rulfo son 30 yılında hiçbir şey yazmamış, susmayı tercih etmişlerdir.

Sonuç olarak hayatlarında sadece yazıyı, sanatı seçen yazarların gündelik hayatlarında her zaman öncelikli tercihleri edebiyat olur. Hep ona zaman artırmakla geçer günlük uğraşları. Ailesinden, işinden, dostlarından zaman alır edebiyata aktarırlar. Edebiyatla aralarına girecek her şeyden uzak durmaya çalışırlar.

Svetlana Boym; “Mallarmé bütünü hayatını şiire, kitaba adadı, Rimbaud ise genç yaşta şiiri bırakarak yaşama öncelik verdi,” der ve o can alıcı sorunun peşine düşer: Peki ama kim kazandı?

Okur açısından hayata karşı yazıyı seçmiş yazarlar doğru yapmışlardır elbette. Ama yazar açısından acaba durum nasıldır. Yazı mı hayat mı sorusuna verdikleri cevaplar merak değer. Acaba ömürlerin sonunda yazıya verdikleri bir ömre acımış, hayatı kaçırdıklarını düşünmüşler midir?

SELAHATTİN İPEK

‘KAYA BİLGEGİL’

Erzurum’da yaşayan iki İstanbul efendisinden biri olan (diğeri Orhan Okay) Kaya Bey, Erzurum’a zorla gelmiş ve zorla duran bir görünüm sergilerdi. Bulunduğu mekandan hoşnut olmayan, o mekana kök salmak istemeyen ama orayı doldurmak durumunda olan bir insan. Öğrenci olduğumuz için çok yakınında bulunmak gibi bir imkanımız yoktu. Ama otuz yıl sonra Erzurum’u, Erzurum Edebiyat Fakültesini hatırladığımda Kaya Bey’i öyle görüyorum; hafızam yanılmıyorsa.

Kaya Bey müthiş zarifti. Öğrencisi olduğumuz sürece (1973-1977) kimseyi incittiğini, kimseyi kırdığını, kimseyi azarladığını görmedim. Ağır bir söz de söylemezdi ama müthiş ağır adamdı. Koridora çıktığında, koridorun iki tarafına dizilen öğrenciler, hoca önlerinden geçmeden sınıfa girmezdi. Çok az hocaya nasip olan bir saygınlığı vardı. Dersine girsin girmesin bütün öğrenciler saygı gösterirdi. Sınıfa girince de hepimiz ayağa kalkardık. Bir kere olsun ağaya kalkmamız gerektiğini söylememiş, ima bile etmemiştir. Bu, suyun boğması, ateşin yakması kadar doğal bir durumdu. Ders anlatması, sağ eli pantolon cebinde, iki düğme ceketinin düğmeleri ilikli, ayakkabıları boyalı ve mutlaka bağcıklı, lord tipi. Konuya vukufiyeti ses tonundan bellidir. Son derece rahat, ortaya yakın kalınlıkta bir ses, insanın içine işleyen anlatışı. Yeni Türk Edebiyatı’nı ondan almıştık. İnsan şiirleri ezberden okur ama nesirleri de mi ezberden okur? Kaya Bey okurdu. ‘İnsan vatanını sever’ diye başladığında Namık Kemal’in ‘Vatan’ makalesini ezbere okurdu. Bir nesir gibi değil bir şiir gibi okurdu noktasına, virgölüne, anlam inceliklerine

dikkat ederek ve onları vurgulayarak okurdu. Vatan makalesini okurken kendinizi Magosa'daki hanın bahçesini adımlar gibi hissederdiniz. Ortada Hoca da kalmaz, siz Namık Kemal olurdunuz. Hele 'Vaveyla' şiirini anlatırken, kollarınızın biri Meşhed diğeri Ka'be'de bütün bir Ortadoğu'yu, Horasan'ı kucaklamış gibi olurdunuz. Hamasi bir tarafı yoktu; özümsemiş ve işinin ehli bir insanın ruh hali vardı. Sıradan bir demircinin, demirini döverken, ona şekil verirken aldığı; bir taş ustasının taşı yontarken, taşın içinde olan güzellikleri ortaya çıkarırken tattığı haz; Nef'i'nin bir kasideyi; Fuzulî'nin bir gazali tamamladığında yaşadığı ve hissettiği, Kaya Bey'in ders anlatırken hissettiğinden farklı değildi.

Kaya Bey, ders anlatırken, Ferhat'ın her çekiş darbesinde Şirin'e biraz daha yaklaşması; Şirin'in bir parçası gibi algıladığı, Şirin'e kavuşmanın kapısı olarak gördüğü 'taş'a sevecen ve zarif davranması gibi bir görünüm sergilerdi. kendinden geçerci. Peş peşe içtiği kahvelerdi belki onu realiyete bağlayan. Kaya Bey sınıfta, dolaşırken nedense hep Asaf Hâlet Çelebi'yi ve onun gür sesiyle okuduğu:

*Vurma kazmayı Ferhaat !
Dağın içinde ne var ki
Güm güm öter
Ya senin içinde ne var Ferhat*

dörtüğünü düşünürdüm. Dersleri otuz dakikayı geçmez. Otuz dakika dolduğunda 'Celal, ben gidiyorum' cümlesi

duyulurdu. (Bu, o dönemde doktorasını yapan sevgili hocamız Celal Tarakçı'dır.)

Sonra emin adımlarla kapıya yönelir. Bu an, Ferhat'ın, külüngü havaya atıp altında durduğu andır. Ders bitmiştir, uyanma zamanıdır. Celal Hoca, Kaya Bey'in oluşturduğu atmosferi bozmaz; kürsüye geçer ama ders anlatmazdı. Bu da onun zerafetiydi.

Kaya Bey, ortaya yakın boylu, hatta ortanın biraz altında sayılabilirdi. Beyaz tenli, kafası fazla gelişmiş, vücudu ona

Kaya BILGEGİL

yetişmemiş gibiydi. Vücuduna oranla kafasının biraz büyük olduğu bile söylenebilirdi. Kaya Bey güler miydi, ben hiç hatırlamıyorum. Karşıdan bakınca çekinilecek bir insandı ama bir şey sorduğunuzda bütün sevecenliğini takırır 'yavrucuğum' diye başlardı cevap vermeye. Bir gün, hocalar tarafında koridorda kendisine kokarak yaklaştım, hürmetle selam verdim ve 'hocam' Cehennem Meyvesi'ni

kitapçılarda bulamadım, acaba sizden emanet alabilir miyim? dedim. Müthiş heyecanlandı, sevindi, bir öğrenci Hoca'nın kitabını soruyordu. Bütün sevecenliğini sesine yükleyerek 'Ah yavrucuğum, sizi temin ederim ki bende de yok! Olsaydı size seve seve verirdim.' dedi; mahçup olmuştu, ben de utanmıştım ama benim Hoca'yı mahçup etmek gibi bir niyetim yoktu.

Kaya Bey'le ilginç bir olayı da mezuniyet sınavında yaşadım. Yazılı sınavları vermiş, sözlü sınava girmiştim. Kaya Bey ortada, sağında Orhan Okay, solunda Celal Tarakçı, onun yanında Mustafa İsen (asistan), bir hoca daha vardı şimdi

ismini hatırlayamadığım. Bütün soruları cevapladım, tam sınav bitti diye düşünürken Kaya Bey birden:

*Gölgeler, gölgeler gölgeler
Sen de bir gölge oldun sonunda*

beytini okudu ve bana; 'Bu beyit kimin yavrucuğum' dedi. Bir an bocaladım. Hoca anladı ama sormuş bulundu; sonra Celal Hoca'ya dönerek, 'Celal Bey'in sahasına girmeyelim' dedi. Ben olayı kavradım. Celal Bey, Cenap Şahabettin üzerine çalışıyordu. Biraz mahçup bir sesle -Cenap Şahabettin Bey'in hocam! dedim.

Hoca da rahatladı.

Mezun olduktan sonra bir daha görmedim. Ölüm haberini duyunca sarsılmıştım.

İnsanın dışında bir varlık olarak yaratılmış olsaydı, Gurabahane-i Laklak'ın baş üyesi olurdu.

YAVUZ AHMET KOÇ

TARİHİ ROMANIN GELECEĞE İHANETİ ÜZERİNE

Bir roman ya çağına ışık tutar çağının insanlarını aydınlatır ya da çağına ayna tutar çağının insanından aydınlanır. Bu yönüyle de umulur ki tarih bilimine, dahası sosyoloji, psikoloji gibi bilimlere kaynaklık etsin. Geçmiş devirlerin insanının ne giydiğini, ne yediğini resim sanatı verebilir. Belki bir oranda heykel sanatı da. Fakat onun duygularını görsel sanatların bugüne aktarması mümkün gözükmemektedir. İşin içine aşk, ihtiras, nefret, hasret gibi beşeri unsurlar girdi mi o duyguları anlatmak için edebiyata ve edebiyatın melodilemiş hali müziğe ihtiyaç duyulur.

On dokuzuncu yüzyıl Londrasını Charles Dickens romanlarından güzel ne verebilir? Sefiller, Fransız İhtilaline giden sürecin romantik bir aynası değil midir? Bin dokuz yüz on yedi devriminin en önemli öncülerinden biri Gorki romanları olamaz mı? O çok eleştirdiğimiz-küçümsediğimiz Araba Sevdasılar, İntibahlar, Felatun Bey ve Rakım Efendiler; Tanzimat mantığı ve özentisini anlatmada hangi tarih kitabından geri kalır?

Eskiden romanın bir işlevi vardı. Yazıldıkları dönemin insanına nasıl olmaları gerektiğini anlatırlardı. Bu işlev daha sonra bir başka fonksiyonu üstlenirdi. Bize, yani o dönemin sonrasındaki okurlara, kendi dönemlerinin insanların nasıl olduklarını, tarihi anlatırlardı. Orhan Pamuk, Saf ve Düşünceli Romancı adlı eserinde, romanın bu yönünü müze kavramı etrafında ele alır. Roman, yaşanan anı en basit hallerinden günlük konuşmalara, müze gibi sonraki zamanlara aktaran bir araçtır bu durumda.

Günümüz romanı, gerek Türk Edebiyatı gerekse evrensel merkezde acaba bu işlevini ne derece yerine getiriyor? Yani iki yüz yıl sonrasının okuru iki binli yılların ilk çeyreğini anlama telaşına düştüğünde romanlar onlara bizi anlatabilecek mi?

Türk edebiyatında son on beş yılda basılmış ve çok satmış romanlara birkaç örnek etrafında bakalım: Benim Adım Kırmızı, İsimle Ateş Arasında, Katre-i Matem, Aşk ve diğerleri. Bu romanlardan ilkinde olaylar 1591 yılında geçer. İkincisinde 1800'lü yıllarında ilk çeyreğinde. Katre-i Matem'de zaman Lale Devri. Aşk ise çift yönlü bir anlatı olarak anlatının üst kısmı güncellik arz etse de asıl diyeceğini 1200'lü yılların ortalarına söyler. Dünya Edebiyatında Umberto Eco, Amin Maalouf romanları mesela. Belki de tüm roman tarihi boyunca yazılmış tarih romanlarından daha fazlası son on beş yıllık zaman diliminde verilmiş.

Görülüyor ki iki yüz yıl sonra gelecek neslin romanlardan yola çıkarak bizi anlama ihtimalleri zor. Onlar, bugünü öğrenmek için yaşanan anların müzelerine baktıklarında orada bizi göremeyecekler. Şüphesiz bizim hakkımızda bizden daha çok şey bilecekler. Haber metinleri, görüntülü ve sesli kayıtlar, bilgisayarın sunduğu bilgi dünyası onlara hizmet edecek. Ama sadece fotoğraflarımızı, seslerimizi... O fotoğrafın yüzeysel gerçekliğinin ötesine asla inemeyecekler. Çünkü fotoğrafçılık ve filmografi tekniği, henüz duyguları da objektife aktarabilecek düzeye erişmedi.

O iki yüz yıl sonrasının nesli şunu soracak ihtimal: Jules Verne gibi bir dahi yaşadığı dönemden en az yüz elli yıl sonrasını hayal edip ona göre eserler verirken iki binli yılların yazarları niçin yedi yüz yıl öncesine gittiler? Bu soruya verilebilecek cevap, aynı zamanda günümüz romanın temel problemini, edebiyat cephesinin eksik yönlerini teşhis edecektir. Peki nedir bunun sebebi?

Sorunun kökeni aslında bizde seksen ihtilali sonrasına, Batı'da doksanlı yıllar başlarına uzanır. Bizde yetmişli yıllarda yazarların zıt kutuplarla gerilmiş toplum yapısında, farklı cephelere ait ideolojik temelli olsa bile hayata ayna tutmaya ve toplum sorunlarını irdelemeye çalıştıkları görülür. Yetmiş öncesinde de Kemal Tahir, Orhan Kemal gibi güçlü kalemlerde bu kaygı vardır. Ne var ki seksen ihtilaliyle kalemler içe kapanır, dış dünyanın gerçekliği yerine bireyin iç buhranlarını yansıtan kalemler ortaya çıkar. Her ne kadar yirmi yıl sonrasının dünyasında ihtilal etkisini kaybetse de artık yazarın ve okurun duyarlılığı sona ermiştir. Böylece tarihi ve fantastik olana bir yöneliş başlar. Dünya edebiyatında aynı duruma, Sovyet Rusya'nın dağılmasıyla birlikte soğuk savaş döneminin fiilen bitmiş olması sebep gös-

terilebilir. İdeolojik korkular yüzünden duyarlılığını yitirmiş toplumların yaşanana bakış açısı getirmeyecek yazarlar ve okurlar yetiştirmesi muhakkaktır.

Sorunun bir başka nedeni de günümüz yazarlarının bir tavra sahip olmalarıdır. Nedir tavrı sahibi yazar olmak?

Edebiyatta temel anlamda üç türlü yazarın olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan ilki sanatçılık yönü ağır basan yazar görünümüdür. Bu tür yazarlar, Servet-i Fünun'un "Sanat sanat içindir" klişesi içinde sıkışıp kalmaya da her şeyden önce edebiyata âşıktır. Kendi halinde eserler verir ve çoğunlukla bu kendi halindeliğinden, geniş kitleleri yakalayamaz. Fakat romanın veya edebiyatın anı aktaran müze olmasını daha çok bu tür yazarlar yerine getirir. Mesela Sait Faik için bu tür yazarlardandır denilebilir. Çelme adlı hikâyesinin yayınlanması sonrasında tahkikata uğradığında büyük bir korku yaşasa da zamanının ayrıntıları, onun hikâyelerinde hayat bulmuştur.

İkinci tip tavrı entelektüel bakış açıdır. Bu tür yazarların sanatçılık yönü ve eserlerinde fikri temel zayıftır. Derinlemesine fikirler yerine daha çok güncel meselelere odaklanırlar. Dolayısıyla dönemlerini gelecek kuşaklara aktarmada bu güncel meseleler büyük bir rol üstlenir. Entelektüel yazarlara bir genelleme yapılarak Tanzimatçılar örnek gösterilebilir. Yine Peyami Safa bu tavrın en güzel uygulayıcısıdır. Sözde Kızlar romanında kahramanlar arasında geçen erkeğin makyaj yapması tartışmasından frengi hastalığına bir yığın o dönem günceli bize rehberlik eder.

Bir diğer tavrı aydın yazar tipidir. Belki de ideal tip kabul edilebilecek bu tavra sahip yazarların sanat ve güncel dışında birtakım kaygıları vardır. Sadece aynaya takılanları anlatmakla kalmaz aynadaki kendince bozuk görüntüleri düzeltme derdine düşer. Zaten gelecek çoğu zaman

bu isimlerin kalemleriyle şekilleneceğinden eserleri tarihin ta kendisi olacaktır. Eserleri dönemlerini aktarmada başarılı olmasa bile biyografileri en azından dönem cezaevi ve sürgün şartlarını sonraki nesillere öğretecektir. Dünya edebiyatında Gorki, Türk edebiyatında Sabahattin Ali, Kemal Tahir, Necip Fazıl gibi isimlerin bu tavra sahip oldukları söylenebilir.

Elbette entelektüel ve aydın tavırları bir arada sergileyen Ahmet Midhat Efendi'de olduğu gibi farklı tavırları bir arada sergileyenler vardır. Hatta Ahmet Hamdi'nin özellikle Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde her üç tavrı birden sergilediği söylenebilir.

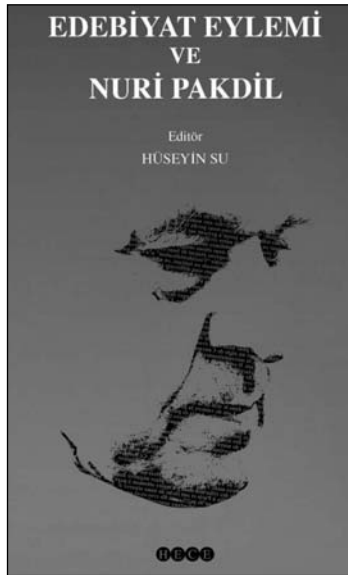
Yukarıda söz konusu yazarların herhangi bir tavra sahip olmadığını söylemiştik. Günümüz yazarlarının hepsi için aynı genellemeyi yapmak yanlıştır. Mesela söylemlerinde aydın veya entelektüel olmaya çalışan Orhan Pamuk'un Sessiz Ev, Kar, Yeni Hayat gibi romanlarında sanatçı tav-

rını kendini gösterir. Önceleri polisiye yazıyor diye edebiyatçıların burun kıvrıldığı Ahmet Ümit'in Beyoğlu Rapsodisi'nde yaşayan, konuşan Beyoğlu'nu muhteşem bir üslupla anlattığı gerçektir. Fakat tarihi romana gösterilen ilgi bazı eserleriyle bu yazarları da genellemeye dâhil etmiştir.

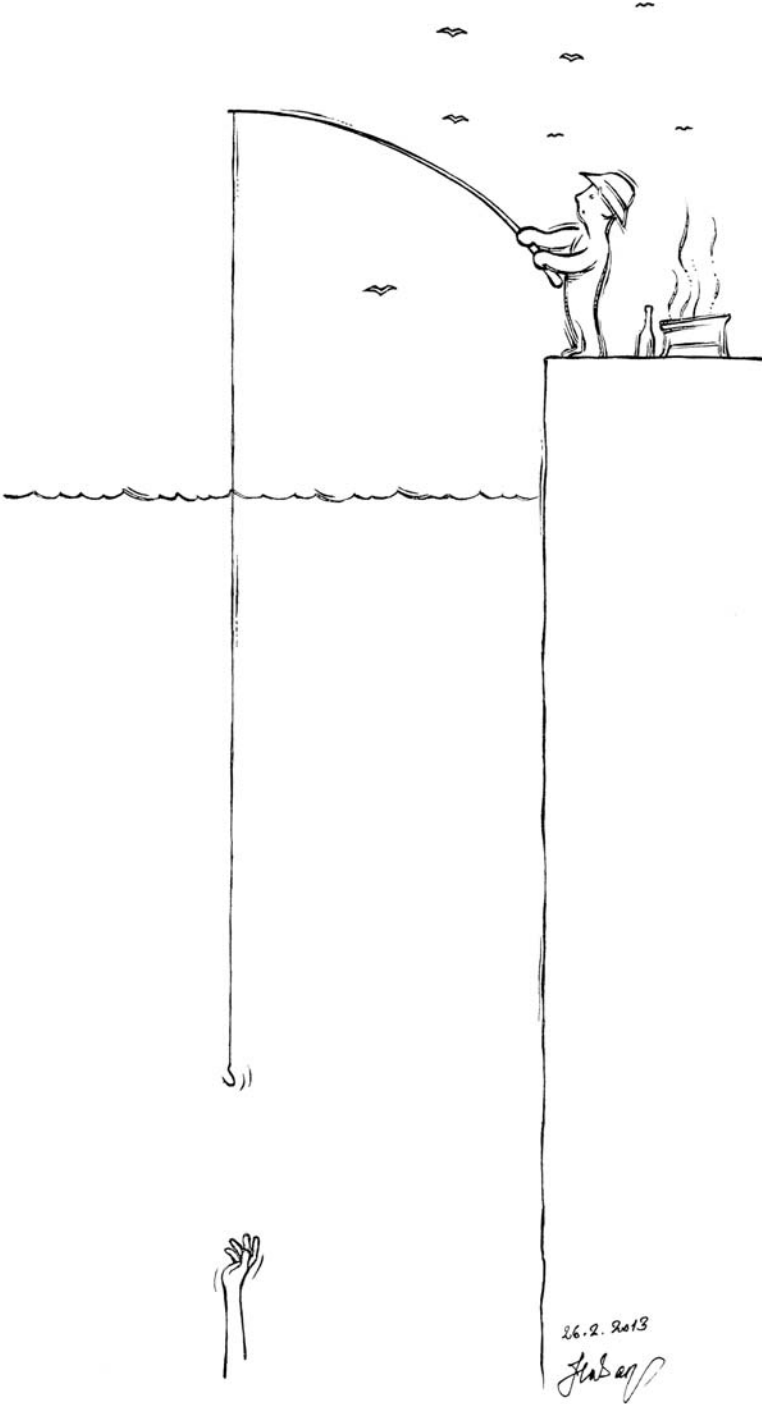
Günümüz yazarları maalesef bir sanatçı, entelektüel yahut aydın tavrını benimsemiş olmaktan uzak görünüyor. Bir şeyleri anlatmaktan ziyade çok satmayı hedefler duruma geldikleri için oldu bu. Okuru etkilemek noktasında da hoca keşildiler. Oysa yazar fikir, hoca bilgi verir. İnternette derlenmiş bilgilerin etrafını bir kurguyla bezeyerek adlarını çok satan yazarlar kategorisine yazdırdılar. Başarılı yazarlar olarak hatırlanacaklar mı? İki yüz yıl sonrasının okuruna bizi anlatmak yerine yedi yüz, üç yüz, beş yüz yıl öncesini bize öğretmeye çalıştıkları oranda bu zor görünüyor.

YENİ/sempozyum

HASAN AYCIN

ÇİZGİ

HÜSEYİN ATLANSOY**KAR KAPLANI KAPLAR**

Patlar gözlerinden bir merhaba
Her aşk bir ayrılık bir de kavında yanar
Yok asla kaçış cehenneminden ecnebisı isen
İnceden yağar ışıltısı üstün başın dolmalı ki
Anlayasın! Kar kaplanıyım ben yağacaksa lapa lapa

Yağmalı kar!

Gurbeti olan sılasını ta içinde - elbet döneceğim
Sıkı dur! Benim gibi uçurum mu gördün sen ey yar

Bakır çalığı gibi kararan başını kaldır ve bak
Vakit tamam bir yağmur kedisi olabilirsen
Toprak suyunu çeker örter üstünü saf ve temiz
Yar mı sanırsın kendini sessiz ölüverirsen

Sayıklamalar ormanı açılsın sana bir imge
Bir rüyayı bir yaraya bağlayamazsan
İnce kesir zor hesap çisil akan gökyüzü
Bilimin ne ki - noktasız işte ışkın

İni insi cinneti inciyi cenneti iyiliği elbet
Sizin için dilerim işim ne nikbinliğinize
Çok kaliteli kulların var Tanrım
Beni onlardan sakındır ve gizle

Bir yangın olup beni kül etseydin
Asla kabul etmeyeceğim gülümseyişinle

Yok - Kesin
Kar kaplanı kaplar

CELÂL FEDAÎ

AMENTÜ GEMİSİ

Sezer Tansuğ ve Tonguç Yaşar'ı hatırlayarak...

Dilediğin vav'ı ben olayım
vardır ok temreni değince
ak ağaçtan gövdeye gözyaşı
şuncacık göğsümde benim de

Kum, boz toprak, kırmızı kaya
cümlesinin bir cancağızı vardır
bir gemi vardır gözyaşıyla yürür
bir aşk vardır gözyaşıyla var

Dilediğin vav'ı ben olayım
ah olayım çevir boynumu
kır dizimi bük belimi kürekçin
olayım olayım daim olayım

Bu amentü gemisi nasıl yürümüş
kumda, kayada, üstünde kâğıdın
dileğin göğsümde kanlı çiçektir
dilediğin dilediğin ben olayım.

MUSTAFA MUHARREM**MATMAZEL KASABA**

Taş zamanlar. Şamdanlara yakarışlar diken kış!
Gövdemiz harflerden korkmadığı için
unutuyoruz dudaklarımızı vapurlarda
güneş pergelsiz dökülüyor
kelime bohçalarından ne söylesek
ya saçların tavrı çıkıyor sofaya
çeşme kızıoğlan kız
aktıktan sonra ya pabuçlar
satılık kuşku demek tomurcuklar arasında

Konuşunca gar ve limon kabukları ve tabutlar
bir tabip dindirebilir mi zeytindeki yemini
bir bakkal - deniz gibi
günahkâr bez
kadar savaştan- hesaplarken serçeleri
hangi yağmurla tartar Jan Garbarek'i bir sarraf,
yaprakların derdi mi?
bir topuk çıkar, bir perde sancır,
bir kerpeten ibranî tarihleri sökerken,
bir gedik utangaç bakarken, bir bohça bıkarırken
biz aynalara petrol mizaçtan zifiri geçip
savruluyoruz tan ortası - şurup ve
bilye hırsından- tercüme hasatlarda

İyidir oysa
şapkayı bütünlemek parmağın
gösterdiğinden ayın, denizden
kemanın heveslenmesine denk bir akşamla
toprağa rakı dökmek, berbere gitmek.
Sinema önlerinden,
hanımefendilerden kasabayı
tepmekten daha kalın şerbetlere
gündüzü faiz ödemek kötü.

Taş zamanlar. Pusatın tövbesini -samimî ve
garnizona göre tanrısal- kabul etti
pus, bilet yandı, cumayı
trene ait bir tez olarak çürüttü çürüttü
Matmazel
kasaptaki kırma nisana dayandı